

Az egyik nyakkendőn megvizsgálta a sárga hímzésű rombuszokat. Az arany selyemszálak már kócosak voltak, beszótték az egészet. Csak most vette észre, milyen szép nyakkendő ez. A rombuszoknak erős fekete kontúrja volt, és egyik átlójuk is látszott, mert az aranyat két háromszögbe szótták. A nyakkendő visszája még szebb volt. Ott széles fekete sávok domináltak az arany téglalapok és kis átlós kék négyzetek között. Ki kellene fordíttatnia. Szólhatna feleségének. De nem, hiszen úgysem megy sehová. Meg a felesége is rögtön tudná, egész nap csak nyakkendői között turkált. Különben is már végső ideje lenne kiagyalni valamit, valami egészen egyszerű, komoly dolgot. Mit fog végül szólni a felesége, egész nap csak ceruzáit hegyezgeti, tollait, a finom nyomású papírjait rakogatja. A kukacokról meg a börtönről sem mesélhet örökké. Valóban, még csak ezek a nyakkendők hiányoztak. Még mindig a kezében volt az az aranyrombuszos. Már úgy volt, felakasztja, amikor valahogy előkeveredett, felszínre bukkant a tömérdek nyakkendő, női öv, selyemsál alól a: *fekete*. Amióta eljött hazulról, még egyszer sem kötötte fel, pedig tíz éve lesz már. Egy évtizede. És egy évtized az már valami. Legalábbis illene számolni vele. Igen. Mit is csinált ez alatt a tíz év alatt? Egy kocsi-derék nyakkendőt vásárolt. Igaz, a nyakkendők kétségtelenül izlésesek. Itt van ez az aranyrombuszos is. De már egy kopott, széles, régi nyakkendő volt a kezében. A vasalás fényes csíkot hagyott a közepén. Néhol már egészen átlátszóvá kopott. A többi mind valami sorozatba tartozott: kockás, csíkos, kötött. Ez a fekete egészen más volt. Egyszerű, durva, erős. Ha az ember ezt felkötné, tényleg úgy érezné magát, mintha az akasztófáról szaladt volna el kötéllal a nyakán. A szövés barázdái már sok helyen kitöredeztek. A csomó körül már teljesen átlátszóvá kopott a vászon. Valami egészen különös lehet sokáig, évekig hordani, viselni valamit, sokáig kitartani, mondjuk, egy ilyen vászonnyakkendő mellett. Különösen egy ilyen kötél-durva vászonnyakkendő mellett. A selyem az más. Rózsaszín selyemnyakkendőt hordani soká, az már-már gyanús.

Fogd ezt a nyakkendőt, mondta az apja éppen azon a napon, amikor elvitték a rendőrök (fogalmam sincs, miért rettegtem már kisgyerekkoromban is annyira a rendőröktől), fogd, most már felnőttél. Most már majd neked is illik eljárni a temetésekre.

Leültek az ágy szélére, és egész hajnalig csomózták.

És így folytathatnánk a végtelenségig, mondta az apja, persze a virág, a pajzs, a kereszt, a labda formájúakra úgysem lesz szükséged soha, meg

hát majd magadtól is variálhatod, szaporíthatod őket a végtelenségig. De azért nehogy azt hidd, hogy ez mellékes dolog. Nem. Úgy kell bánnod a nyakkendővel is, mintha az ütőered csavarnád nyakad köré és dobnád melledre. Hidd el, ez nem olyan könnyű dolog, nem. Én még egyetlenegy emberrel sem találkoztam... talán majd te, mondta, és egy könnyecsepp gurult végig a kopott nyakkendőn. Talán majd te, hiszen naponta lesz alkalmad.

És egy csomó tartamánál tovább ne is gondoldj a halálra sem. Az untig elég. De az is meglehet, valakinek egyszer eszébe jut, sikerül annyi erőt gyűjtenie, hogy fejszét ragadjon és kivágja gesztenyefáinkat, az akasztófáinkat. És azután talán többé nem is kellene nyakkendőt kötni.

A kis városnak csak egy utcája volt. Az egyik felén hatalmas gesztenyefák, fehér virágú gesztenyefák nőttek. Pontosan száz. A városka minden eseménye ehhez a fél alléhoz fűződött, minden ezeknek az óriás gesztenyefáknak a tövében játszódik le.

A gyerekek besötétedésig a fákon ricsajoztak. Egy sem volt közülük, aki ne törte volna el a kezét, a lábát, vagy a gerincét az árokba zuhanva. A madarak, kivéve a tetves, lusta kányákat, messze elkerülték ezeket a fákat. Az asszonyok kinyitották ablakaikat és mosolyogva, tátott szájjal bámulták az ágakon ugrándozó gyerekeket. Így legalább szemük előtt vannak, mondták.

Gyerekkoromat jó magam (a narrátor) is egy ilyen végtelen gesztenyefán töltöttem. Még most is emlékszem kérge minden repedésére, ágainak minden hajlatára. Milyen hatalmasak a gesztenyefa gyantás rügyei! Buzogánynak használtuk őket. Később a tüskés termések! Mondom, mindenkinek megvolt a saját fája. Ádáz harcokat vívtunk értük. Szüleink szoktattak ki bennünket, talán éppen azért, hogy eltereljék a figyelmünket.

Mert abban a városban már évszázados hagyomány volt, hogy a gesztenyefára akasztják fel magukat az emberek. A temetkezési vállalat munkásai meg minden hajnalban végigsétáltak ezen a fél allén, és leakasztgatták őket, ügyelve, nehogy véletlenül ott felejtsek a hurkokat a gyerekeknek. Nyolc óra felé az asszonyok kicsapták a gyerekeket. Igaz, történtek ballépések is. Egyszer például valamelyik temetésen a kellenél jobban be találtak rúgni a halálmadarak, és elfelejtették leszedni az öngyilkosokat. Éppen száz öngyilkos volt akkor is, mint mindig. De pont ez volt a szerencse. Mert így könnyű volt elhiteni a gyerekekkel, hogy csak tréfáról van szó. Tényleg, hogy lehet éppen annyi öngyilkos, ahány gesztenyefa? Ez tényleg egy kicsit hihetetlenül hangzik még most is.

Később, amikor már a gyerekek is megnőttek, megérték az öngyilkosságra, semmit sem tudva erről a hagyományról, maguk is a gesztenyefákat választották, a gesztenyefákat, amikor hatalmas virágaikat ellepik a méhek, kevesen várva meg a szúrós vagy zártfekete termések idejét...

Kezdetben, emlékszem, mindegyik fa alá rendőrt állítottak. De akkor meg a rendőrök kezdték felaggatni magukat. Később is történtek még próbálkozások, de azok is fordítva „sültek el”. Az emberek, mint mindenbe, ebbe is beletörődtek. Ezt is megszokták. Istenem. Sőt, szűkös időkben még örültek is, hogy nincs több gesztenyefa, hogy nem hosszabb az allé. Talán azért is nem engedték beültetni az utca másik oldalát, a naposat.

Naponta három részre oszlott a város. Százan felakasztották magukat. A többiek a sírokat ásták, vagy a menetet alkották. Persze sokan örültek

is ennek az állapotnak, mert hiszen állandóan temetésekre kellett járniok, nem kellett a munkahelyükön lenni: a Lehegőben, a folyón. Farzsebükből előhúzták fekete vászonnnyakkendőjüket, és lehajtott fejjel lépkedtek a száz láda után.

Volt idő, amikor a hatóságok megpróbálták elrendelni a másik, a napos oldal beültetését is. Legégetőbbé akkor vált a dolog, amikor a királyt várták.

Hogyan vonulhat el fél allén a király?!

De szerencsére a király elkerülte a városkát, mert hát a királyok vonulása mindig kiszámíthatatlan.

Persze az apja azt nem mondta, hogy nemcsak azoknak kell felkötniök a fekete nyakkendőt, akik a menetben tartanak vagy a gödröket ássák...

Mosolygott. Villámgyorsan egy maximálisan nagy csomót kivitelezett. Csak úgy reflexből. Az ágy szélére akart ülni, amikor egy kis jégcsapra emlékeztető kukacot vett észre a sötétfehér lepedőn. Hátralépett. Szemmel láthatóan megzavarodott egy kicsit. Gyorsan órájára pillantott. Még csak tizenegy volt. A kukac közben eltűnt a párna alá. Az éjjelente felesége szájából kicsorgó nyál világos mintáit nézegette. Olyanok voltak, mint a jégvirágok. Az egyik levél kicsit piros volt. Biztos az ínye vérzett már megint. Az asztalhoz sietett. Ijedten bámulta az összekarmolászott lapot. Egy spirálba csavarodott kukac volt azon is. Leült. Maga alá szedte a lábait. Finoman maga elé húzta a bagolyvíznyomású sárga papírost, és nagy ákombákom betűkkel írni kezdett. Régóta készült már kimásolni ezt a passzust. Enélkül nem kezdhet semmihez. Ennek ezután mindig nála kell lennie, akár a zsebkendőjének. Írás közben vigyázva kerülgette a kukacot.

A NYELV BŰNEI

Ímé, a hajók is, noha mily nagyok, és erős szelektől hajtatnak, mindazáltal igen kis kormánytól odafordíttatnak, a hová a kormányos szándéka akarja.

Ezenképpen a nyelv is kicsiny tag is nagy dolgokkal hányattatja magát. Ímé, csekély tűz mily nagy erdőt felgyújt!

A nyelv is tűz, a gonoszságnak összessége. Úgy van a nyelv a mi tagjaink között, hogy megszeplősíti az egész testet, és lángba borítja életünk folyását, maga is lángba boríttatván a gyehennától.

Mert minden természet, vadállatoké, madaraké, csúszómászóké és vízieké megszelídíthető és meg is szelídített az emberi természet által.

De a nyelvet az emberek közül senki sem szelídítheti meg; fékezhetetlen gonosz az, halálos méreggel teljes.

Felállt. Előbb még valami glosszát szándékozott írni, mert ő egy kicsit különösen, vagy mondhatnánk, nagyon is szimplán értelmezte ezeket a sorokat. Legurította róla a kukacot. Kicsire hajtogatta, és a farzsebébe tette. Ismét az ágy felé nézett. Már két-három kis kukac cincogott, felé emelve bulldog fejét. Papucsába lépett. Kinyitotta a terasz ajtaját. A sirályok már majdnem feketék voltak. Visszament a szobába, és leült az egyik sarokba.

A mennyezetten még sosem volt ennyi kukac. A villanykörte is tele volt. Nőni kezdett, mint egy hólyag. A mennyezet egészen meghajolt.

Most már semmilyen rendszerhez sem tartották magukat. Összevissza futkároztak, egymást marták. Mind több hullott alá. Az ágyon már nyüzsögtek. Behunyta a szemét.

Arra a napra gondolt, amikor először látta a feleségét. Tavasz volt, zöld volt minden, a föld virággal volt borítva. A következő tavaszt már valahogy elszalasztotta. Aztán meg a tengeren nem is igen érezni azt a fajta tavaszt. Minél többet gondolt azokra a fenti tavaszokra, annál kevésbé tudta őket megmagyarázni magának, annál gyorsabban halványultak emlékezetében. S aztán egy napon megjelentek ezek a kukacok. Akkor még tán tehetett volna valamit ellenük.

Úgy kopogtak, mint az esőcseppek. Már is monotonul. Ásítózni kezdett. Gondolta, alszik egy kicsit, de akkorra már a fején is kopogni kezdtek. Az órájára nézett. Csak most vette észre, a számlapra is alig észrevehető porréteg rakódott. A tizenkettesnél egy kis szőrszálat fedezett fel. Már biztosan elmúlt tizenkettő, csak felakadhattak a mutatók. Kiegyenesedett. Megigazította a nyakkendőjét. Még egyszer körülnézett a szobában, mind nagyobb hullámokban érkeztek a kukacok. Az ágyak már alig látszóttak. Kilyuggatták a párnákat, és a tollat ropogtatták. Legyintett és kiment.

A padláson kirázta apja csontjait a hatalmas, koszos medvebundából, kirázta a kukacokat, kiporolta, és egy kicsit fintorogva belebújt.

Hirtelen sötét lett. Szédült. Felfordult a gyomra. Tántorogva jött le a lépcsőkön.

Aznap a környék szamarai mind szétszaladtak.

Az asszonyok nem mertek felmenni a szőlőkke.

A férfiak meg fogták puskájukat, s kutyákkal elindultak a messzi hamvas hegyekbe a nagy avas, vörös medve után.

*

Fenn, már majdnem a felhők között az egyik fekete-fehér foltos kutya kezdett először csaholni. Egy korhadt fa tövében a medve nyomára bukkant.

Mézet keresett ott, már napok óta nem evett semmit, de csak egy mérges darázfészekre bukkant. Míg a kutyák nem érték utól, a darazsak üldözték. Előbb hatalmas kövekkel dobálta őket, de csak még jobban felbőszültek. Nagy daganatok nőttek rajta. Most még feketét sem látott. Megvakították. Mint a mézet, úgy itták ki szemét. Már csak nem is csöngtek a fülei. Megsüketítették. Mint egy nagy dobot, úgy fakasztották el dobhártyáját. Labdaszerű csomókban röpültek utána. Egy-egy ilyen labda a hóna alá, lába közé ragadt. Fülei és szemgödrei is tele voltak velük.

Vonítva s szűkülve rohant mind feljebb. Néha a hátára vetette magát, sziklákkal dörzsölte hátát. De olyankor csak még több jött. Már úgy volt, az első feneketlen szakadékba veti magát, amikor megérezte a kutyák, az emberek közelségét. Megtorpant, frissen visszafordult. Elhallgatott, nem szűkölt tovább. Csak most, hogy kiegyenesedett, csak most látszott igazán, milyen hatalmas medve volt.

Ijesztő dörömbölés volt hallható. A tapasztaltabb vadászok tudták, a medve dobol mellkasán, a medve, valahol fenn, már majdnem a felhők között várja őket. A többi kutyát is elengedték. Volt vagy száz. Szébbnél szebb, karcsúbbnál karcsúbb kutyák voltak. Tisztán csillogtak, mintha lakkal kenték volna őket.

Az elsőt, a fekete-fehér foltosat, még a közelébe sem ért, agyonlapította egy sziklával.

A vadászok leültek. Várták, mit végeznek a kutyák. Ők jobban szerettek volna bele se avatkozni ebbe az ügybe. Szerették volna, ha tiszta marad a kezük. Tüzet raktak, táskájukból szalonnát vettek elő. Félték, nagyon félték a medvéktől, de azért alig várták a medvevadászatot. Csak minden szökőévben volt alkalmuk napokra, hetekre, néha egész hónapokra így távol maradniok az asszonyaiktól. Érdekes, mindig az asszonyaik veszik először észre, hogy medve jár a környéken. Ezt is az egyik szőlőtőke alatt pillantották meg.

Egész nap a kutyákkal küzdött. Szerencsére falkástól jöttek, és így felét mindig letemethette egy sziklával. A többivel lassan, tempósan küzdött. Ahogy mellének ugrottak, magához ölelte őket. Igaz, már több helyen vérzett. Tenyéryei darabokat szaggattak ki belőle. Az apró darazsak most ezekben a lyukakban hemzsegték, még jobban megvadultak a friss vér illatától. Potrohaik nagyra nőttek. Szárnyaikat pirosra festette a vér. Több szétpukkadtt, vagy a kutyák maradványaiba fészkeltek. A darazsak már nem zavarták. Sőt szüksége volt rájuk. Szúrásaikkal csak frissebbé tették. Szüksége volt rájuk, mert a nagy vérveszteség mind többször idézett elő zsibbadást. Amikor egyszerre két kutyát próbált magához ölelni, az egyiknek sikerült felhasítania a hasát. Most már csak egyik mancsával küzdhetett, a másikkal beleit kellett tartania. Mind nagyobb darabokat szakítottak le belőle. Mind többször lett szüksége másik mancsára is. Mind többször tántorodott meg, mind többször esett el. Lassan az a két-három kutya is kifáradt. Már nem ugattak, csak vonítottak, szükölttek azok is. Amikor a medve felbukott, nem bírták bántani, nemsokára ők is felfordultak.

A vadászok tudták, pontosan tudták a küzdelem végkimenetelét. Körülbelül így is számítottak. Vacsora után páfrányt szedtek, és a tűz köré heverték. Zsíros vicceket, történeteket meséltek az asszonyokról, asszonyaikról. Egymás asszonyairól álmodtak, mélyen.

Hajnalban a kopasz nyakú dögkeselyűk ricsajozására, csapkodására ébredtek. Az első pillanatban megijedtek, azt hitték, még mindig a medve víja harcát.

Dél felé, mert ezt az éjszakát is fenn akarták tölteni, hogy a medve talpait megsüthessék, lassan bekerítették a medvét. Előbb sokáig vizsgálták távcsöveiken, nem árul-e el valami minimális életjelt.

A legidősebb, legtapasztaltabb vadász lépett ki elsőnek.

A dögkeselyűk felröppentek, de továbbra is ott keringtek egészen alacsonyan.

A medve még élt. Ahogy megérezte a vadászok, az emberek közelségét, váratlanul kiegyenesedett egy hordó alakú hatalmas sziklával a feje felett.

A vadászok térdre ereszkedtek, és egyszerre lőttek. A hatalmas hordó alakú szikla saját fejét ütötte szét.

A legidősebb, legtapasztaltabb vadász hozzálépett, és agancsnyelű kését finoman felhasította mind a négy talpát. A többiek még most sem

mertek közelébe jönni. A legidősebb, legtapasztaltabb hátraszólt, gyerekek, ez már különben is rohadt, tele kukaccal, darázssal. Nevettek. Lefelé menet még egy pár szót szóltak a hatalmas állatról.

Azért neki is megvolt a számítása, mondta az egyik.

Meg, mondták.

És nekünk is megvolt a számításunk, mondta valamelyik.

Igen, mondták.

Csak a mienk valamivel pontosabb volt, mondta az első.

Tudja a fene, mondta a legidősebb, legtapasztaltabb, tudja a fene.

Tényleg, miért dobolt, miért verte olyan büszkén a mellkasát?, kérdezte a második.

Miért küzdött olyan némán, nyugodtan, tempósan?, kérdezte valamelyikük.

Tudja a fene, mondta a legidősebb, tudja a fene.

*

Aznap a felesége fűgét vitt neki haza ebédre.

(A „Látszott rajta, hogy nem őslakó” című hosszabb írás befejező része)